

ادین و اسطوره‌شناسی ژرمن‌ها (Religion und Mythologie der Germanen)

نویسنده: رودلف زیمل (Rudolf Simek)
ناشر: تائیس (Theiss)
تاریخ انتشار: اکتبر ۲۰۰۳
صفحه ۳۳۱
شابک: ۳۸۰۶۲۱۸۲۱۸

بر اثر "ژرمن‌گرایی" مفرد در حکمت ناسیونال سوسیالیسم آلمان، پژوهش در دین و اسطوره‌شناسی ژرمن‌ها برای مدت‌ها یک تابو به حساب می‌آمد. اکنون با این اثر که به نثری روان نوشته شده و خواندن آن مطبوع است، توصیفی مدرن از حوزه عمومی و علمی این گروه ارائه شده است. خواننده قربانگاه‌ها و قربانیان ژرمن‌ها را می‌شناسد، از غنایم جنگی به‌دست آمده و قربانی‌های انسانی در میان مورهای شمال آلمان و دانمارک اطلاع می‌یابد و نیز با خدایان ژرمنی آشنا و از پیامدهای مسیحی شدن ژرمن‌ها آگاه می‌شود. این کتاب برای مطالعه همه کسانی که به حوزه‌های اسطوره‌شناسی، تاریخ، باستان‌شناسی و دین علاقه‌مند هستند، جالب توجه است.

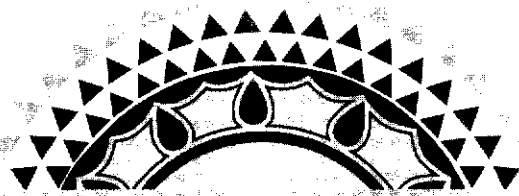
ادیان جهان (Die Weltreligionen)

نویسنده: بورکهارد شرر (Burkhard Scherer)
ناشر: انتشارات گوترز لوهر (Gutersloher Verlagshaus)
تاریخ انتشار: اکتبر ۲۰۰۳
صفحه ۱۵۹
شابک: ۳۵۷۹۰۵۴۵۲ x

در این کتاب، مضامین اصلی ادیان جهان به شکل اجمالی، فشرده و در عین حال جامع مورد بحث قرار می‌گیرد، به طوری که می‌توان در کمترین زمان به مقایسه سریع و موثر آنها پرداخت. نویسنده در این کتاب برای نخستین بار ادیان جهان را در یک رویارویی قابل درک قرار می‌دهد. چه چیز ادیان این جهان را به یکدیگر پیوند می‌دهد؟ چه عاملی آنها را به نحوی اجتناب‌ناپذیر از یکدیگر مجزا می‌کند؟ هر یک از ادیان درباره زندگی پس از مرگ یا بهشت چه برداشتی دارند؟ آنها چگونه میان نیکی و شر تمایز قائل می‌شوند و عدالت از نظر آنها به چه معناست؟ جایگاه انسان در هر یک از ادیان کجاست و درک آنها از تقدیر چیست؟ این کتاب برای نخستین بار در بازار کتاب آلمان دانشی اجمالی را به شیوه‌ای همه‌فهم عرضه می‌کند و نتیجه‌ای از یک همکاری میان ادیان را به نمایش می‌گذارد. شرر در حقیقت ناشر کتاب است که نظر سه نویسنده از ادیان گوناگون را درباره دین خود گردآورده است. این کتاب، مرجع فشرده‌ای با تقریباً ۷۵ اصطلاح در زمینه تاریخ، اخلاق، جامعه و عملکردهای بشری است. نویسندگان از ادیان یهودیت (گوتنبرند گینتسل، تاریخدان، روزنامه‌نگار و رئیس انجمن همکاری‌های مسیحی-یهودی در کلن) مسیحیت (اینس فیشر، الهیات‌شناس) و اسلام (حلیمه کراوزن، اسلام‌شناس) انتخاب شده‌اند.

پریسا رضایی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
کتاب‌خانه دیجیتال علوم انسانی

قدیسان هم انسان هستند (Heilige sind auch Menschen)

نویسنده: فرانتس ایکس، براندمایر (Franz x. Brandmayr)

ناشر: لانگن مولر (Langen/Müller)

تاریخ انتشار: مارس ۲۰۰۴

صفحه ۲۲۰

شابک: ۳۷۸۴۴۲۹۵۵۶

در ۲۵ سال اخیر حدود ۷۲ هزار قدیس و سعادت‌مند جدید معرفی شده‌اند. مسلماً این امر به آن معنا نیست که زمانه ما عصری پرهیزگارانه است. آیا بسیاری از انتصاب‌ها به مقام قدیسی، تلاشی برای کتمان واقعیت فراموش شدن خدا در عصر حاضر نیست؟ آنچه در این کتاب می‌آید اعتقادی در نقطه مقابل و عکس این پرسش است: قدیسان موجوداتی به غایت انسانی هستند. خواهش‌های نفسانی، شادی‌ها، امیدها، غم‌ها، ترس‌ها، شکست‌ها و همه صفات بشری، شاخص زندگی آنان نیز بوده است، اما جسارت آن را به خرج داده‌اند که با این صفات درگیر شوند و به این ترتیب به واقعیتی رهایی بخش دست یابند. بنابر آنچه در این کتاب آمده است، این تجربه می‌تواند ادامه یابد و درباره دیگران نیز به تحقق پیوندد.

Langen Müller

علی موسوی نژاد

دایره‌المعارف تاریخ ادیان، جلد اول: اقوام ابتدایی و عصر حجر

موسوعه تاریخ ادیان، کتاب الأول الشعوب البدائیة و العصر الحجری

تألیف: فراس السواح

ناشر: دار علاء الدین، سوریه

تاریخ انتشار: ۲۰۰۳/۱۲/۱

چاپ اول: ۳۳۱ صفحه

فراس السواح ۶۳ ساله، متولد شهر حمص سوریه است، وی از نویسندگان توانا و زبردست تاریخ ادیان به‌شمار می‌رود و تاکنون بیش از ۱۰ اثر علمی در زمینه ادیان مختلف به علاقه‌مندان عرضه کرده است.

از میان آثار مختلف او می‌توان به: مغامره العقل الاولی/ ۱۹۷۶، اله الشمس الحمصی والدیانات الشرقیه فی الامبراطوریه الرومانیه/ ۱۹۹۰، الحدث التوراتی و الشرق الادنی القدیمة/ ۱۹۹۷، الاسطوره و المعنی/ ۱۹۹۷، دین الانسان/ ۱۹۹۸، والرحمن و الشیطان - الثوبه الکونیه و لاهوت التاریخی فی الدیانات المشرقیه/ ۲۰۰۰ اشاره کرد.

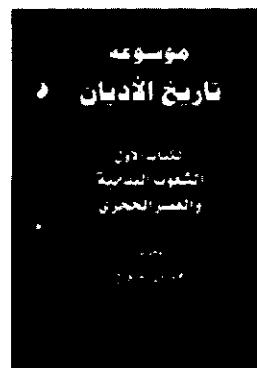
آخرین اثر السواح، "دایره‌المعارف تاریخ ادیان" نام دارد که جلد اول آن به‌تازگی منتشر شده است.

همان‌گونه که در مقدمه کتاب آمده، السواح از مدت‌ها پیش تنظیم دایره‌المعارفی مختصر و در عین حال جامع و مفید را در زمینه ادیان، در سر داشته و این آرمان او، در این مجموعه جامه‌عمل پوشیده است.

مجموعه‌ای که در عین اختصار و روانی متن - که استفاده از آن را برای عموم علاقه‌مندان ممکن می‌سازد - از چنان غنایی برخوردار است که اساتید فن نیز از مطالعه آن بی‌نیاز نخواهند بود.

السواح کوشیده است در خلال مطالب مختلف، به موضوعات روز ادیان نیز بپردازد و در این راستا از دایره‌المعارف "میرچا الیاده" بهره برده و متناسب با هر فصل از ترجمه عربی بهترین مقالات آن استفاده کرده است.

جلد اول دایره‌المعارف تاریخ ادیان به قیایل بدوی و عقایدشان اختصاص دارد

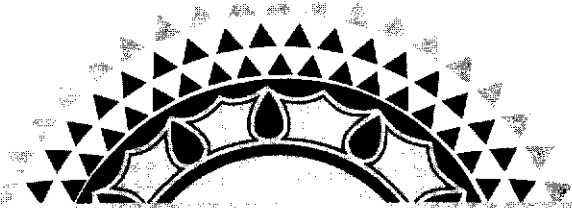
و شامل یک مقدمه و ۵ فصل است. السواح در فصل اول به بیان مفهوم بدویت می‌پردازد. او ضمن اشاره به خاستگاه اصطلاح بدویت، قراردادن بدویت را در مقابل تمدن اشتباه می‌داند و سعی دارد بار ارزشی اصطلاح بدویت را نفی کند. او می‌نویسد: وقتی ویژگی‌های موجود در فرهنگ شفاهی بدوی را - مثل زبان، دین، اسطوره، شعر، ساختار خانواده و غیره - بررسی می‌کنیم، در می‌یابیم که اعضای این فرهنگ‌ها نسبتاً با اعضای جوامع متمم‌ن برابر، بلکه در بیشتر اوقات از آنها بالاترند.

فصل دوم کتاب، به بیان خصوصیات فرهنگ‌های بدوی اختصاص دارد: فرهنگ‌های بدوی فسیل‌های عصر حجری نیستند، بلکه اندیشه‌ای که در قرون متمادی جریان داشته این فرهنگ‌ها را به‌وجود آورده است. فرهنگ‌های بدوی ثمره تجربه مردمی است که رو در رو با قوای طبیعت زندگی کرده و آن را در قالب اعتقادات و ادیان خود پرورش داده‌اند.

موضوع فصل سوم مفاهیم رایج دینی در جوامع بدوی است، فصل چهارم به پیشگویی و جایگاه سحر و کهنات در قبیله می‌پردازد و بالاخره در فصل پنجم و ششم نمونه‌هایی از ادیان در شمال آمریکا و ادیان آفریقایی بررسی شده است و بدین ترتیب جلد دوم کتاب به ادیان ماقبل تاریخ اختصاص خواهد یافت.

در تنظیم این جلد از کتاب تعدادی از مترجمان سوریه، همچون "عدنان حسن"، "محمد منقذ الهاشمی"، "غاده جاویش"، "نائر ادیب" و "یوسف شلب النمام" با نویسنده همکاری کرده‌اند و خواننده می‌تواند در قسمت واپسین کتاب با بیوگرافی این افراد نیز آشنا شود.

مجلدات دیگر این مجموعه در حال تنظیم است و در آینده به چاپ خواهد رسید.

مسیح در اسلام

المسیح فی الاسلام

تألیف: میشل الحایک

ناشر: دار النهار للنشر

تاریخ انتشار: ۲۰۰۴/۳/۱

یک جلد، ۲۸۳ صفحه، چاپ اول

تاکنون کتاب‌های گوناگونی در خصوص معرفی مسیح از دیدگاه اسلام نگاشته و منتشر شده است. کتاب حاضر یکی از این کتاب‌هاست که در یک مقدمه و نه فصل تنظیم شده است.

میشال حایک در مقدمه کتاب، به فضایی اشاره می‌کند که سال‌ها و به‌طور خاص در قرون وسطا- بر روابط مسلمانان و مسیحیان حاکم بوده است. فضایی که در آن برخی نویسندگان مسیحی به دلیل علاقه وافر به مسیحیت، چهره اسلام را زشت و پیامبر اسلام را شخصی وحشتناک معرفی و در مقابل بعضی از مسلمانان نیز کره‌ترین صورت‌ها را از مسیحیان ترسیم می‌کردند.

حایک ضمن اظهار تأسف از وجود چنین پیشینه‌ای در روابط مسیحی-اسلامی، ضرورت ایجاد فضایی شفاف را در این حوزه گوشزد می‌کند. فضایی که در آن مسیحیان و مسلمانان به دور از هرگونه حاشیه با آموزه‌های دینی یکدیگر آشنا شوند.

میشال حایک به این نکته نیز توجه می‌دهد که قلم زدن در چنین حوزه‌هایی، که کانون احساسات مردم دیندار است کاری بس دقیق و دشوار است و باید به دور از پیشداوری‌ها و دخالت دادن سلیقه‌های شخصی صورت گیرد.

به همین دلیل است که او در این کتاب - مسیح در اسلام- قبل از بیان نظرات و برداشت‌های شخصی خود، به ذکر نصوص دین اسلام در این باره می‌پردازد. او در هر بخش ابتدا آیات قرآنی مربوط به موضوع، سپس

احادیث مورد قبول همه مسلمین و بعد از آن احادیث کتاب‌های جامع روایی را ذکر می‌کند و هدف او از این‌گونه گردآوری این است که مسیحیان با مراجعه به متون درجه اول دینی با آموزه‌های اسلام آشنا شوند. او اظهار امیدواری کرده است که نویسندگان مسیحی نیز حقیقت دین خود را به‌طور شفاف در اختیار مسلمانان قرار دهند؛ فرآیندی که برای ایجاد هر چه بیشتر فضای تفاهم میان این دو گروه بزرگ، ضروری به نظر می‌آید.

میشال حایک در مقدمه کتاب، طی دو بخش به معرفی منابع مورد استفاده خود می‌پردازد. بخش نخست به منابع اسلامی و بخش دوم به منابع مسیحی اختصاص دارد. عناوین فصل‌های کتاب به‌ترتیب این چنین است:

- مسیح در قرآن
- زکریا و یحیی
- مریم بتول
- معجزات عیسی
- حواریون
- موعظه‌های مسیح
- پیشوای گردشگر
- عروج مسیح
- بازگشت مسیح در آخرالزمان

المسیح والاسلام

ملاحظات در اندیشه الحادی جدید

نظرات فی الفكر الاحادی الجدید

تألیف: مشیر باسل عون

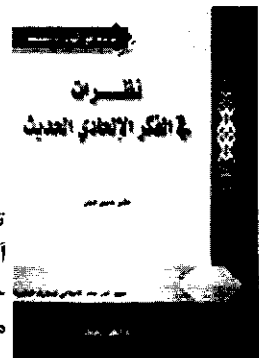
ناشر: دار الیهدی للطباعه والنشر والتوزیع

تاریخ انتشار: ۲۰۰۳/۴/۱

یک جلد، ۱۰۰ صفحه، چاپ اول

مشیر باسل عون، رئیس مؤسسه تحقیقات اسلامی- مسیحی لبنان است و آثار متعددی در زمینه ادیان دارد. کتاب حاضر یکی از تألیفات اوست که به‌تازگی منتشر شده است.

او در این کتاب، ضمن توضیح خاستگاه اندیشه الحادی معاصر، به بیان ویژگی‌های آن می‌پردازد. پیدایش الحاد با ذهنیت انسان از خداپرستی و دینداری ارتباط مستقیم دارد. الحاد جدید، در واکنش به تناقضی شدید پدید آمد که میان تصویر قدیم یونانی از خداپرستی و تصویر نقلی مبتنی بر وحی الهی، وجود داشت. برای رهایی از این تناقض، ملحدان به فهم خود روی آوردند؛ چرا که انسان در وجود خود نیرویی می‌یافت که به او کمک می‌کرد از ضرورت پناه آوردن به خداپرستی بی‌نیاز شود. به این ترتیب حس خداجویی که ناگزیر در نهاد هر انسانی پنهان است، در اعماق وجود او زندانی می‌شد تا زمانی دیگری با نامی جدید سربرآورد. به همین دلیل است که امروزه الحاد را با نام انسان‌گرایی الحادی می‌شناسند.

مشیر باسل عون، الحاد جدید را دارای سه ویژگی می‌داند:

۱- توانایی اندیشه:

الحاد جدید این توانایی را دارد که براساس گزاره‌های محوری مربوط به وجود جهان، انسان و تاریخ که مبانی الحاد را تشکیل می‌دهند، اندیشه انسان را بی‌ریزی کند.

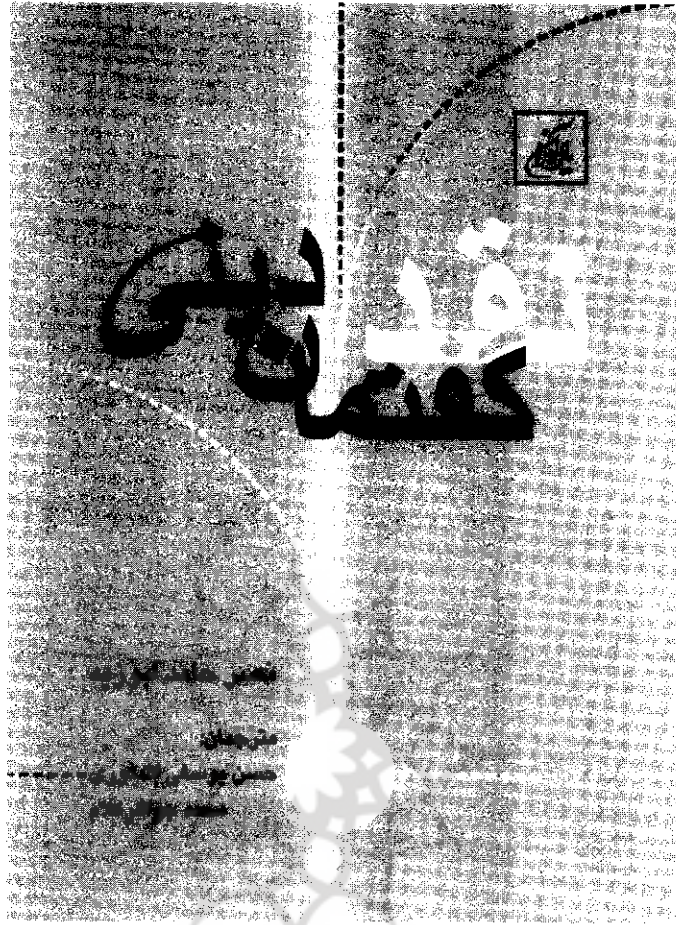
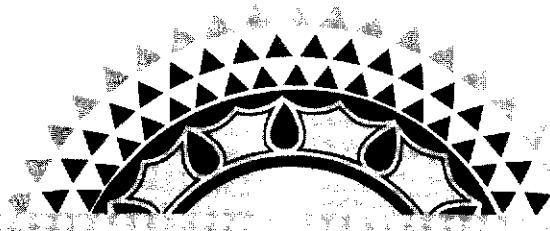
۲- شمول این اندیشه:

اندیشه الحاد جدید، دیگر تنها در حد یک پیمان فکری یا اتحادیه‌ای سودجویانه و یا طرفداری حزبی نیست بلکه اندیشه‌ای است که در تمامی رویدادهای بشری بروز یافته است.

۳- واقعیت تاریخی:

الحاد معاصر، به‌صورت یک واقعیت تاریخی درآمده است. در حالی که الحاد گذشته تنها یک اندیشه نظری صرف و بلون هیچ‌گونه شاهد عینی تاریخی بوده است. شکی نیست که گروه‌های فکری مختلف از گذرگاه این الحاد می‌گذرند و احاطه کامل بر همه جوانب و انفعالات فکری آنها کاری بس دشوار است. از این رو تحقیقاتی مختصر که در این باره انجام می‌شود، صرفاً به بررسی برخی از اندیشه‌های اساسی الحادی، که در زمان‌های بعد بر اساس آن مذاهب الحادی فراوانی ایجاد شده است، می‌پردازند. از جمله این اندیشه‌ها می‌توان به مکتب فویرباخ، مکتب نیچه و مکتب مارکس اشاره کرد.

مشیر باسل عون همچنین به‌منظور اطلاع‌رسانی بیشتر در زمینه اندیشه‌های انتقالی الحادی و غیرالحادی در مکتب فلسفی پوزیتیویسم، به بررسی برخی از اندیشه‌های انتقالی محور وینگشتاین در خصوص پدیده دین و زبان دین می‌پردازد و در خاتمه اشاره می‌کند که مسئله اصلی در فلسفه دین، شناسایی جریان فکری الحاد است.

علیرضا خدادوست

۱ نقد گفتمان دینی

نصر حامد ابوزید / ترجمه: حسن یوسفی اشکوری - محمد جواهر کلام / نشر یادآوران / ۱۳۸۳

این اثر دومین کتابی است که از ابوزید به فارسی ترجمه شده است. پیش از این کتاب «مفهوم النص» با عنوان «معنای متن» به فارسی برگردانده شده بود. در «نقد گفتمان دینی» که از سه فصل تشکیل شده، نویسنده به صورت فشرده مکانیسم و مبانی فکری راست سنتی و چپ اسلامی را مطرح کرده، به نقد و بررسی آنها می‌پردازد.

وی در فصل اول با ذکر برخی ویژگی‌های جریان راست سنتی از قبیل: یکسان‌انگاری معرفت دینی و دین، تکیه بر مرجعیت سنت و میراث گذشتگان، جزمیت ذهنی و انحصار فکری و نادیده‌گرفتن نگره تاریخی، این ادعا را طرح می‌کند که جریان یاد شده با تقدم سنت گذشته بر حال، سیالیت واقعیت دوران معاصر را از آن سلب می‌کند و با اعتقاد بر حاکمیت متون دینی و ماندن در معنای لفظی آنها، قابلیت بازسازی و توسعه متون را برای تمامی عرصه‌ها از بین می‌برد و پیامد این تلقی موجب تمامیت‌گری این متون و تبعاً افرادی خاص که مفسران آن باشند، می‌شود. ابوزید در دومین فصل به نقد جریان چپ اسلامی می‌پردازد. او تصریح می‌کند که این جریان همواره سعی دارد تفسیر جدیدی از اسلام ارائه و آن را با واقعیت‌های مدرن تطبیق دهد.

نویسنده در ابتدای فصل به تبیین دو مفهوم تأویل و تلوین می‌پردازد و سپس با اشاره‌ای مختصر به چگونگی شکل‌گیری جریان چپ اسلامی در

مصر و نقش حسن حنفی به‌عنوان یکی از نمایندگان این جریان، وجوه اشتراک و تمایز آن با راست سنتی را بیان می‌کند و می‌نویسد: «چپ اسلامی، برعکس رقیبش راست اسلامی، نمی‌خواهد حال را بر مبنای گذشته بنا نهد، چراکه معتقد است بحرانی که در حال حاضر از حیث ارزشی جریان دارد، عملاً برآمده از گذشته است. از این رو تصورش از سنت با تصور رقیبش از این مقوله اختلاف اساسی دارد، زیرا جناح راست به صورت مکانیکی بین اسلام و سنت یگانگی ایجاد می‌کند.»

ابوزید در ادامه مشابهت این دو جریان را چنین شرح می‌دهد: «اختلاف بین چپ و راست در اندیشه آنان از حل مشکلات جاری و در تلقی‌شان از سنت نهفته است. اگر جناح راست اسلام را راه‌حل می‌داند، جناح چپ نوسازی سنت را راه‌حل می‌بیند و بر این اساس چپ و راست در این مورد با هم موافقت‌دهنده گذشته اصل است و حال فرع.»

ابوزید در فصل سوم، دیدگاه‌های خود درباره متن را بیان می‌کند. وی معتقد است: «رویکرد سکولار، علمی‌ترین، انسانی‌ترین و حقیقی‌ترین تأویل از متن است؛ البته سکولاریسمی که به زدایش غبار اسطوره‌ها و امور خرافی از متن دین می‌پردازد، نه سکولاریسمی که اساساً متن را از جریان واقعی اجتماع بیرون می‌داند و شعار گسست اجتماع از متن دین را می‌دهد.»

گفتنی است که نویسنده برای ترجمه فارسی کتاب مقدمه جدید و مفصلی نوشته و در آن همچنان بر ضرورت و استمرار بینش نقادی در قلمرو تفکر دینی تأکید کرده است.

ایمان یا بی ایمانی

نشرنی

ترجمه علی اصغر بهرامی
مکاتبات اومبرتو اکو و کاردینال مارتینی

ایمان یا بی ایمانی

امبرتو اکو، کاردینال مارتینی / ترجمه: علی اصغر بهرامی / نشرنی، ۱۳۸۲
"ایمان یا بی ایمانی" مجموعه‌ای است شامل هشت نامه از مکاتبات میان کاردینال مارتینی از علمای کلیسای کاتولیک و اومبرتو اکو از نویسندگان و رمان‌نویسان مشهور جهان.

این دو به دعوت روزنامه ایتالیایی «La corra de la serra» درباره موضوعات مختلف به مبادله دیدگاه‌های خویش پرداخته‌اند.

امبرتو اکو که اکنون استاد نشانه‌شناسی دانشگاه بولونیا است و در ایران با ترجمه رمان معروفش، "نام گل سرخ" شناخته شده است، در این مکاتبات موضع یک انسان سکولار را دارد؛ هرچند که به گفته خود تا ۲۲ سالگی کاتولیکی مؤمن بوده، اکنون مردی است که مشخصه او ناباوری بی‌قرارگونه است نه شکاکیت درسته.

در برابر وی کارلو ماربا مارتینی قرار گرفته که همچون همتای خود فلسفه و الهیات خوانده، ولی از سال ۱۹۵۲ به کسوت کشیشان و به عضویت فرقه یسوعیان (ژزویت‌ها) درآمده است. او در ۲۰ سال گذشته سر اسقف میلان بوده و از دانشوران عهد جدید کتاب مقدس محسوب می‌شود.

مارتینی که از وی به‌عنوان یک از پاپ‌های احتمالی آینده نام برده می‌شود، از پیشروان وحدت کلیسا در اروپاست و به رابطه مسیحیان با یهودیان توجه خاصی دارد. نخستین نامه را اکو به مارتینی می‌نویسد و در آن موضوع اعتقاد به روز بازپسین را مطرح می‌کند. در دومین نامه، اکو به موضوع آغاز حیات آدمی می‌پردازد و بالاخره در سومین نامه موضوع تفاوت‌های مرد و زن از نگاه کلیسا را مطرح می‌کند. موضوع دو نامه نخست بیشتر از

صبغه‌ای فلسفی برخوردار است، اما سومین نامه یکی از مهم‌ترین چالش‌های پیش روی کلیسا را مطرح می‌کند. به طوری که حتی کاردینال مارتینی در پاسخ به اکو می‌نویسد: "پاپ اعظم دقیقاً دلمشغول دو پیامد مهم این جریان است. از یک سو نقش و حضور زنان در همه عرصه‌های زندگی کلیسایی و جامعه باید بیش از پیش تحقق یابد و از سوی دیگر شناخت ما از ماهیت کهنانت و کشیشان انتصابی باید بیش از گذشته تعمیق پیدا کند."

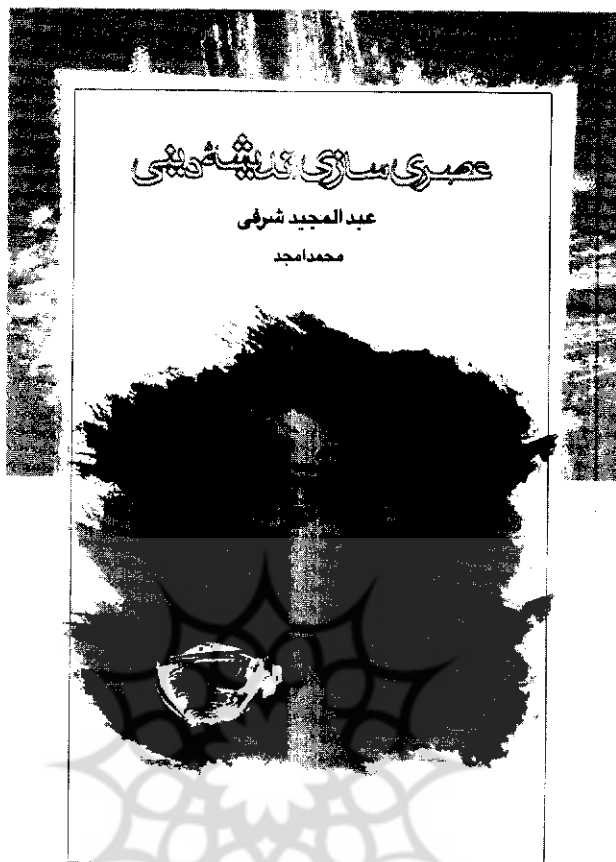
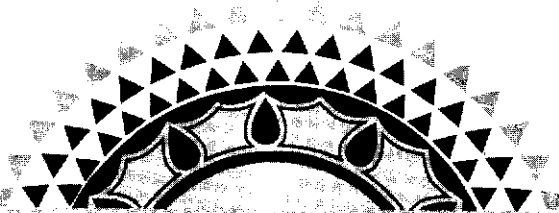
وی سپس چنین ادامه می‌دهد: "کلیسا خوب می‌داند که هنوز هم به درک کامل رموزی که زندگی می‌کند و بزرگ می‌دارد، نرسیده است."

در آخرین گفت‌وگو، آغازکننده پرسش کاردینال است که از اکو می‌پرسد: "چنانچه انسان غیرمذهبی به‌هنگام آفرینش نظام اخلاقی از اصول متافیزیکه از ارزش‌های متعالی یا حتی از دستورهای مطلق که اعتبار فراگیر دارند، سود نبرد، رفتار اخلاقی خویش را بر چه پایه‌ای قرار می‌دهد؟"

همان‌طور که اکو در مقدمه نامه دوم نوشته، هدف از مبادله این نامه‌ها شناخت زمینه‌های مشترک میان غیرمذهبی‌ها و کاتولیک‌هاست.

اما خواننده پس از پایان این کتاب کم‌حجم به نکته دیگری نیز دست می‌یابد: این نامه‌ها نه تنها نشان می‌دهند که گفت‌وگو هنوز هم امکان‌پذیر و ارزشمند و مخالفت توأم با احترام در باب مقوله‌های بنیادی میسر است، بلکه الگویی نیز از تعامل و گفت‌وگو میان دو جریان فکری کاملاً متفاوت ارائه می‌دهد.

در مقدمه‌ای که مترجم انگلیسی‌زبان نوشته، آمده است: "کتاب را که تمام کردم، دیدم همچنان دلم می‌خواهد مطالبی از این دست بخوانم."

عصری سازی اندیشه دینی

عبدالمجید شرفی / محمد امجد / نشر ناقد / ۱۳۸۲

این کتاب شامل سه گفتار از دکتر شرفی است که در آنها از لزوم عصری سازی اندیشه دینی سخن به میان آورده است.

شرفی در نخستین گفتار مقصودش از عصری سازی اندیشه اسلامی که شامل رشته های مختلف علوم اسلامی مانند فقه، اصول، تفسیر، کلام، حدیث و اخلاق می شود را بیان می کند.

وی مشابه بسیاری از متفکران نو اندیش، میان دین اسلام و اندیشه اسلامی تفاوت قائل و معتقد است: فهم ما از دین و تعامل ما با دین دستخوش دگرگونی است. شرفی تصریح می کند: این منظر با نظر علمای سنتی که هرچه از اسلام فهمیده اند عین دین قلمداد می کنند، آشکارا تعارض دارد.

او معتقد است، هرچه درباره اندیشه اسلامی بیان می کند، می تواند بر اندیشه دینی دیگر ادیان توحیدی، به ویژه مسیحی و یهودی نیز منطبق شود؛ زیرا میان این سه دین روابط و مناسبات تاریخی وجود دارد و قواعد و قوانینی که بر اندیشه دین اسلام حاکم است، عموماً همان قواعد و قوانینی است که شامل اندیشه یهودی و مسیحیت نیز می شود.

شرفی اعتقاد دارد برای مواجهه با گفتمان سنتی اسلامی تأمل در دو منبع اصلی، یعنی نص و اجماع که برای اثبات حقانیت این گفتمان در بیان واجبات عقلی و اعتقادی به آنها استناد می شود، لازم است.

او در نخستین گفتار این کتاب نص را مفهومی کشدار و غیردقیق معرفی

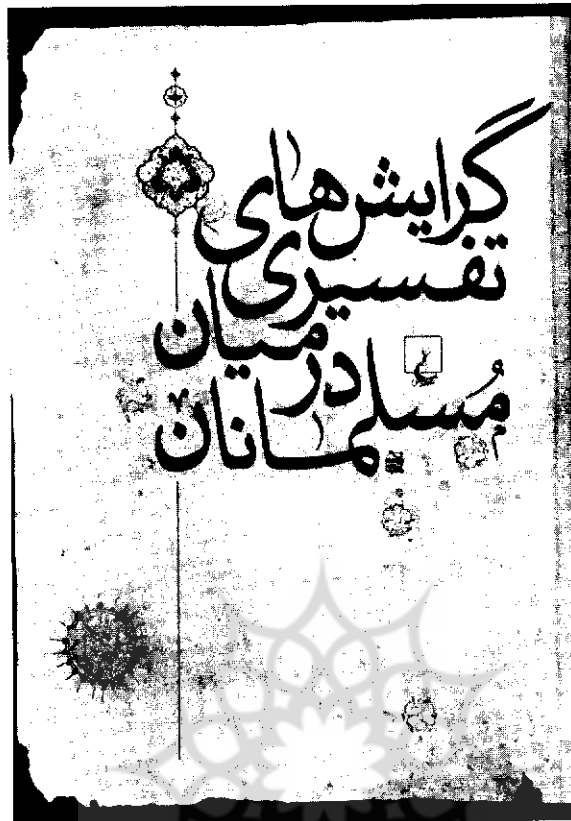
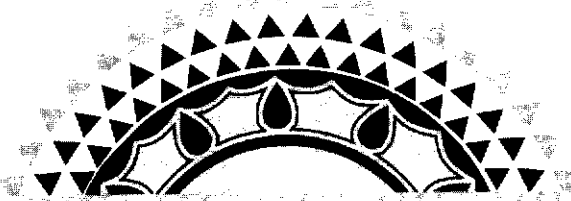
می کند که در طول تاریخ، معانی متفاوتی به آن اطلاق شده و نشان می دهد که در هر کدام از کتاب های اصول فقه، مفهوم نص در جهت های متعارض و گاه متناقضی به کار رفته است.

شرفی در بخشی از این فصل تصریح می کند: نزد فقها نص فقط عبارت از قرآن مدون در مصحف نبوده، بلکه احادیث نبوی را نیز شامل می شود. ادامه مباحث این فصل به اجماع اختصاص دارد، وی در این قسمت نیز متذکر می شود: اصولیون به خوبی می دانند که استدلال به اجماع مسلمانان برای پذیرش حجیت قرآن و استدلال به قرآن برای اثبات حجیت اجماع، فروافتادن به ورطه دور و تسلسل است.

در بخش دوم کتاب، اصول فقه مورد توجه مؤلف قرار گرفته، زیرا از نظر وی در عصری سازی، اهتمام به این بخش از اولویت برخوردار است، زیرا تحقیقات جدیدی در این زمینه صورت نگرفته و آنچه بیان شده چیزی جز چکیده ای مشوه از آرای پیشینیان نیست و تألیفات معاصر در این زمینه به ابعاد تاریخی توجه ندارند، در حالی که کتاب های قدما به رغم انتقادهایی که می تواند متوجه آنها باشد، در جهت تعامل با مسائل جدید بوده اند.

موضوع آخرین فصل کتاب پاسخ به این دو پرسش است: ۱- فقه در عصر حاضر چه منزلتی دارد؟ ۲- آیا فقه، در حالی که قوانین موضوعه در تراجم جدی با آن هستند، همچنان امکان بقا و تداوم دارد؟

گفتنی است در پایان هر یک از گفتارها، پرسش و پاسخ نیز اضافه شده است.

گرایش‌های تفسیری در میان مسلمانان

ایگناس گلدزیهر / ترجمه: سیدناصر طباطبایی / نشر ققنوس / ۱۳۸۳

«گرایش‌های تفسیری در میان مسلمانان» که از آخرین آثار گلدزیهر محسوب می‌شود، از نوشته‌های مهم و تأثیرگذار درباره قرآن است، به طوری که حتی مخالفان آرای وی اعتقاد دارند، این اثر در تبیین اندیشه‌های تفسیری مسلمانان راه بدیع و تازه‌ای گشوده و مجموعه‌ای از اطلاعات جذاب و خواندنی را در کتاب نسبتاً کم‌حجم فراهم آورده است.

گلدزیهر که عمده آثارش درباره اسلام در دو دهه نخست قرن بیستم منتشر شده، یهودی و ۳۰ سال دبیرکل جامعه یهودیان تجددخواه بوداپست بود. تحقیقات اولیه‌اش نیز بر دین یهود متمرکز بود، به طوری که رساله دکترایش را درباره یک تفسیر عربی از تورات در قرون وسطی به نام «تنخوم اورشلیلی» نوشت و سال ۱۸۷۳ با سفر به سوریه و سپس مصر مطالعاتی را درباره اسلام آغاز کرد. او این کتاب را در سال ۱۹۲۰ یعنی یک سال پیش از مرگش منتشر کرد و برای نخستین‌بار در سال ۱۹۴۴ به عربی ترجمه شد.

گفتنی است که ترجمه فارسی این اثر از ترجمه عربی آن که توسط دکتر عبدالحلیم نجار در سال ۱۹۵۴ انجام شده، صورت گرفته است. عبدالحلیم نجار، علاوه بر ترجمه کتاب در حواشی به لغزش‌ها و خطاهای مؤلف هم اشاره کرده است.

کتاب از شش بخش تشکیل شده است. نخستین بخش که دوره نخستین تفسیر نام دارد، عمدتاً به بحث درباره اختلاف قرائت‌های قرآن و احیاناً مواردی در ثبت و ضبط آن اشاره دارد. او در این بخش که حدود ۴۰ صفحه از کتاب را دربرمی‌گیرد، قرائت‌های هفت‌گانه و منشأ آنها را بررسی می‌کند. در بخش دوم با عنوان تفسیر روایی مؤلف به تعریف این نوع تفسیر که از

اوایل قرن دوم هجری پدیدار شده اشاره و مفسران معروف این شیوه را معرفی می‌کند.

وی از علی (ع)، ابن عباس، ابوبکر، عمر، عثمان و عایشه به‌عنوان نخستین مفسران یاد می‌کند. گلدزیهر در اواخر این فصل به بررسی کتاب‌های تألیف شده با این سبک نظیر تفسیر طبری هم می‌پردازد.

تفسیر در پرتو عقیده، عنوان بخش سوم کتاب است که در آن تفسیرهای معتزله یعنی تفسیرهایی که در آن بر عقل تکیه شده است، به تفصیل معرفی شده‌اند.

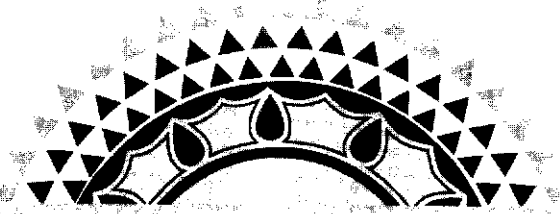
کشف زمخشری^۱ مهم‌ترین اثری است که در این فصل مورد توجه مؤلف بوده و در موارد متعدد به مباحث آن و اختلافات زمخشری با دیگران اشاره شده است.

بخش چهارم کتاب به تفسیر در پرتو تصوف اسلامی با همین عنوان اختصاص یافته است. در ابتدای این فصل رابطه اهل عرفان و تصوف با قرآن و شریعت اسلامی بیان و به آیات مورد توجه این گروه اشاره شده است. توجه نویسنده در این فصل معطوف به نظرات اخوان الصفا، غزالی و ابن عربی است.

پنجمین فصل کتاب تفاسیر فرقه‌های مختلف اسلامی از جمله شیعیان را از قرآن ذکر و تأثیر عقاید آنان بر تفسیرشان از قرآن را بررسی می‌کند.

آخرین بخش کتاب با عنوان تفسیر در پرتو تمدن اسلامی به موضوع تفاسیر متأخر قرآن اختصاص دارد. تفسیرهایی که عمدتاً طی ۱۵۰ سال گذشته، نوشته شده و درباره نسبت قرآن و تناسب و سازگاری آن با علوم جدید است.

در این فصل سیدجمال‌الدین اسدآبادی و محمد عبده از جمله شخصیت‌هایی هستند که تفاسیر آنها از قرآن مورد توجه مؤلف قرار گرفته است.

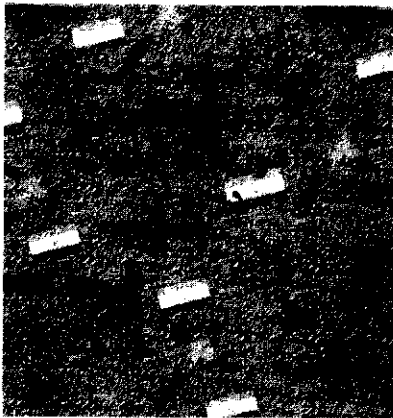

آثار منتشره مؤسسه گفتگوی ادیان

تقویم تعطیلات رسمی زرتشتیان، کلیمیان و ارمنیان در ایران

این کتاب در چهار بخش «تقویم تعطیلات رسمی زرتشتیان، کلیمیان، آشوریان و ارمنیان» طراحی شده است و در هر بخش علاوه بر درج مناسبت‌ها، توضیحات اجمالی نیز درباره آنها آمده است. کتاب دارای ۸۰ صفحه و قیمت آن ۱۲۰۰ تومان است که مشترکان مجله «اخبار ادیان»، ۲۰ درصد تخفیف خواهند داشت.

در صورتی که مایل به خرید این کتاب هستید، برگ درخواست زیر را پر کرده و پس از واریز کردن وجه، به همراه فیش پرداختی به نشانی و یا نمابر زیر ارسال کنید و یا مستقیماً به دفتر مؤسسه مراجعه فرمایید.

از بر خورد تا گفت و گو

کتاب «از بر خورد تا گفت و گو» مجموعه‌ای از مقالات و فصول برگزیده متفکران و نویسندگانی چون «سیدمحمد حسین فضل‌الله»، «موریس بورمانس»، «رضوان السید»، «سعد غراب» و «سمیر جلال الیسوعی» است که هر کدام از زاویه خاصی موضوع روابط مسلمانان و مسیحیان را در طول تاریخ بررسی کرده و ظرفیت‌های دو دین اسلام و مسیحیت را جهت تعامل مسالمت‌آمیز بیان کرده‌اند.

کتاب توسط حمیدرضا شریعتمداری ترجمه شده و در ۲۵۸ صفحه به چاپ رسیده و قیمت آن ۲۲۰۰ تومان است که برای مشترکین مجله «اخبار ادیان» ۲۰ درصد تخفیف منظور خواهد شد.

در صورتی که مایل به خرید این کتاب هستید، برگ درخواست زیر را پر کرده و پس از واریز کردن وجه، به همراه فیش پرداختی به آدرس و یا نمابر زیر ارسال فرمایید و یا مستقیماً به دفتر مؤسسه مراجعه فرمایید. در صورت تمایل به خرید آثار مؤسسه، فرم مندرج در مجله را پر نموده و با واریز کردن بهای کتاب، فیش را به آدرس یا نمابر زیر ارسال نمایید:

تهران، خیابان ولیعصر، رویه‌روی جام‌جه، خیابان شهید طاهری، شماره ۳۸، مؤسسه گفت‌وگوی ادیان
تلفن ۰۲۰۴۰۳۴۰، نمابر ۰۲۰۵۳۳۵۵، صندوق پستی ۱۵۸۷۵-۵۹۳۴

از بر خورد تا گفت و گو

(مقالاتی درباره مناسبات اسلام و مسیحیت)
ترجم حمیدرضا شریعتمداری

شرکت گاهه

نام و نام خانوادگی:

نام و تعداد کتاب درخواستی:

نشانی:

کدپستی:

تلفن:

شماره اشتراک مجله «اخبار ادیان» (در صورتی که مشترک هستید):